

Exploring the causes of divorce among applicants and experts in the field of divorce in the city of Rasht: emphasizing the commission of crimes arising from marital maladjustment

Hojjat Falah Khajakini¹ , Atefeh Larkjouri² , Amir Reza Mahmoudi³ , Vahid Zarei Sharif⁴

1. Ph.D Candidate in Criminal Law and Criminology, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran. E-mail: Hojatfalah44@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Fiqh and Islamic Law, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran. E-mail: A.lorkojuri110@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Fiqh and Islamic Law, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran. E-mail: Amirreza.mahmodi@gmail.com

4. Assistant Professor, Department of Fiqh and Islamic Law, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran. E-mail: dr.zsharif@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 15 January 2024

Received in revised form 10 February 2024

Accepted 18 March 2024

Published Online 21 June 2024

Keywords:

crimes,
marital harmony,
marital misconduct,
divorce,
Rasht county

ABSTRACT

Background: Divorce is a social issue that has witnessed an upward trend in recent years, exerting negative effects on families, children, and society. One significant factor contributing to divorce is marital misconduct, which may lead to the commission of crimes related to domestic violence, assault, infidelity, and even homicide. Despite numerous studies on the causes and consequences of divorce in Iran, there is a lack of sufficient research on the role of marital misconduct in divorce occurrences.

Aims: This study aims to investigate the causes of divorce reported by divorce applicants and domain experts in Rasht City, with a specific emphasis on the commission of crimes resulting from marital misconduct. Additionally, the study seeks to propose legal and psychological solutions to reduce the phenomenon of divorce.

Methods: The present research adopts a descriptive-correlational approach with an applied nature. The target population includes all divorce applicants in Rasht City, from whom 200 individuals (100 men and 100 women) were randomly selected for examination of the reasons behind divorce based on their self-narratives. Moreover, domain experts in divorce, including family court judges, divorce notaries, and social workers (42 individuals in total), were included. Data were collected using a researcher-designed questionnaire through fieldwork, and the analysis involved Pearson correlation, stepwise regression, and Spearman tests in the SPSS26 software.

Results: Regression analysis results indicate that the most influential factor in divorce rates is related to sexual and ethical crimes, especially illicit relationships in virtual spaces ($p < 0.05$).

Conclusion: The findings of this study suggest that marital misconduct can lead to unlawful and criminal behaviors, impacting divorce rates. Therefore, it is recommended to focus on increasing awareness and communication skills among couples, strengthening emotional relationships, encouraging joint decision-making, supporting at-risk families, and providing suitable counseling and psychological therapy services to prevent and reduce divorce in society.

Citation: Falah Khajakini, H., Larkjouri, A., Mahmoudi, A.R., & Zarei Sharif, V. (2024). Exploring the causes of divorce among applicants and experts in the field of divorce in the city of Rasht: emphasizing the commission of crimes arising from marital maladjustment. *Journal of Psychological Science*, 23(136), 947-962. [10.52547/JPS.23.136.947](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.947)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 136, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.136.947](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.947)

✉ **Corresponding Author:** Atefeh Larkjouri, Assistant Professor, Department of Fiqh and Islamic Law, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran.

E-mail: A.lorkojuri110@yahoo.com, Tel: (+98) 9112325342

Extended Abstract

Introduction

In the picturesque city of Rasht, nestled between lush green landscapes and a rich cultural tapestry, a disquieting trend has been on the rise - the increasing prevalence of divorces. Beyond the conventional reasons that contribute to marital breakdowns, this article delves into the intricacies of divorces in Rasht, shedding light on the often overlooked aspect of criminal behavior spawned by troubled couples.

Divorce is a complex and multifaceted phenomenon, influenced by an interplay of various factors ranging from interpersonal conflicts and communication breakdowns to financial stressors and cultural differences (Sbarra, & Whisman, 2022). Rasht, a city known for its vibrant community and close-knit social fabric, is not immune to these challenges. However, what sets this exploration apart is the focus on the darker repercussions of marital discord – the crimes that can arise from the disintegration of relationships (Kiecolt-Glaser, 2018). As we embark on this investigative journey, we will be guided not only by the narratives of the applicants, those who have navigated the tumultuous waters of divorce themselves, but also by the insights of experts in the field of divorce (Auersperg et al., 2019). These experts, armed with their professional acumen, bring a unique perspective to the table, offering valuable insights into the root causes of marital breakdowns and the subsequent criminal behaviors that may ensue. To comprehend the multifaceted nature of divorce in Rasht, it is essential to listen to the voices of those directly affected – the applicants who have traversed the challenging path of marital dissolution (Daily, 2019). Each individual narrative serves as a poignant chapter in the collective story of Rasht's evolving societal dynamics. Personal anecdotes of heartbreak, shattered dreams, and irreparable differences come to the forefront as we engage with the stories of applicants (Cao et al., 2022). Through interviews and case studies, we aim to unravel the emotional complexities that lead couples to seek separation. From communication breakdowns to divergent life goals, each story provides a unique lens into the myriad challenges faced by couples in Rasht.

Beyond the personal accounts, the article taps into the expertise of professionals specializing in divorce within Rasht. Psychologists, marriage counselors, and legal experts offer a comprehensive analysis of the patterns and trends observed in marital breakdowns. Their insights delve into the psychological, emotional, and legal aspects that contribute to the rising divorce rates. Experts in the field are uniquely positioned to dissect the root causes and identify potential triggers for criminal behavior stemming from failed marriages. From domestic violence to financial fraud, the repercussions of a strained relationship can extend beyond emotional distress to manifest in criminal actions that disrupt the societal fabric. As we navigate this exploration, it becomes evident that the intersection of divorce and criminality is a relatively uncharted territory. The causative links between the breakdown of marital bonds and criminal activities pose critical questions for society to ponder. Does divorce act as a catalyst for criminal behavior, or are pre-existing issues exacerbated by the dissolution of marriage? This article does not shy away from addressing the uncomfortable connections between troubled relationships and criminal actions. By doing so, it seeks to spark a much-needed conversation about preventive measures, support systems, and legal interventions that can mitigate the potential fallout from divorces in Rasht. This article aims to paint a comprehensive picture of the intricate web of factors contributing to divorces in Rasht, exploring both the personal narratives and the professional analyses that underscore this societal shift. By understanding the underlying causes, we hope to foster a more nuanced dialogue around the subject, paving the way for informed discussions and potential interventions to mitigate the adverse consequences, particularly those related to criminal activities arising from strained marital relationships.

Method

The present research employed a cross-sectional survey methodology. The target population included all applicants for divorce in Rasht city. From this population, 100 men and 100 women were randomly selected. The reasons for divorce were investigated and analyzed based on the self-narratives of the

selected individuals. Experts in divorce matters, directly or indirectly associated with this social phenomenon, were also included in the study. This group comprised 42 individuals, including 11 family court judges, 11 divorce notaries, and 20 social workers.

The inclusion criteria for the research involved divorce petitions filed due to the commission of a crime by one of the spouses. This criterion was controlled through self-declaration by the researchers. Additionally, willingness to cooperate in the current research and complete the questionnaire was another criterion for entry. An incomplete response in the questionnaires was considered an exit criterion.

Data analysis was conducted in two sections, examining both experts in the field of divorce and divorce applicants. Initially, descriptive statistics (percentage frequency, mean, standard deviation, etc.) were explored. Subsequently, hypothesis testing was performed through inferential statistics, differentiating the samples for a more detailed analysis.

The measurement tool utilized in this study is a researcher-developed questionnaire. In other words, the data for this research were collected through a questionnaire designed based on a review of scientific sources and interviews with lawyers and judges. The framework of theoretical perspectives and hypotheses informed the construction and revisions of the questionnaire. This questionnaire consists of a general section and a specific section with 14 questions.

The general section in divorce applicants pertains to personal characteristics (gender, age, education, occupation type, length of marriage), while in divorce experts, it emphasizes individual characteristics such as gender, age, education, occupation type, service history, and place of service. The specific section comprises 14 questions outlined as follows:

Questions 1 to 5 focus on the commission of sexual and ethical crimes by couples (illicit relationships, particularly in virtual spaces, adultery, false accusations, defamation, and deception in marriage). Questions 6 to 8 address the commission of financial

crimes by couples (non-payment of alimony, gambling, theft).

Questions 9 to 14 highlight the commission of violent crimes by couples (assault, alcohol consumption, addiction and substance abuse, threats, insults, and abortion).

A five-option Likert scale was used for responding to the questions, where each option was assigned a spectrum of values, with 1 indicating the lowest value and 5 indicating the highest. The reliability of the instrument was calculated using Cronbach's alpha coefficient via SPSS19 software, resulting in an estimated Cronbach's alpha coefficient of 0.78. Therefore, the questionnaire's reliability can be considered good.

Results

The participants in the present study included subject matter experts and divorce applicants. Among the subject matter experts, 17.1% of respondents were aged 26 to 34, 33.3% were aged 35 to 44, 28.7% were aged 45 to 54, and 20.9% were aged 55 and above. Regarding gender, 38.09% of respondents were female, and 61.91% were male. In terms of education, 35.71% of respondents had a bachelor's degree, and 28.64% had a master's degree or higher.

Divorce applicants comprised another group of participants, with 36.5% of respondents being under 25 years old, 41% aged 26 to 34, 16.5% aged 35 to 44, 2% aged 45 to 54, and 4% aged 55 and above. In terms of gender, 50% of respondents were female, and 50% were male. Regarding the type of divorce, 46.5% of respondents filed for divorce by the wife, 39% were mutual agreements, and 14.5% were divorce requests initiated by the husband.

To assess the normality of the data, the Kolmogorov-Smirnov test was employed, and based on the findings, all variables showed a significance level above 0.05. Therefore, it can be concluded that the data follow a normal distribution. Consequently, the Pearson correlation test can be utilized. One of the hypotheses under investigation was whether there is a significant correlation between the divorce rate and the commission of sexual crimes (illicit relationships, particularly in virtual spaces, adultery, false accusations or defamation, deception in marriage) resulting from marital misconduct.

Table 1. Correlation between Divorce Rate and Sexual/Ethical Crimes - Domain Experts (Divorce Experts)

Divorce Rate and Sexual/Ethical Crimes	BETA	B	Error	R ²	R	Sig
Court judges	0.84	0.54	0.10	0.71	0.84	0.001
Divorce notaries	0.64	0.73	0.29	0.40	0.64	0.03
Social workers	0.32	0.35	0.25	0.10	0.32	0.04

Based on Table 1, the significance level obtained for the correlation between the divorce rate and the commission of sexual crimes (illicit relationships, particularly in virtual spaces, adultery, false accusations or defamation, deception in marriage) is less than 0.05. Therefore, the research hypothesis is accepted with a significance level of five percent. Hence, with 95% confidence, it can be stated that there is a significant positive correlation between the divorce rate and the commission of sexual crimes. Since the obtained coefficients are positive, it

indicates a direct impact of the commission of sexual crimes on the divorce rate. Additionally, this correlation is stronger among family court judges compared to divorce notaries and social workers (R=0.84).

One of the assumptions was that there is a significant positive correlation between the divorce rate and the commission of sexual crimes (illicit relationships, particularly in virtual spaces, adultery, false accusations or defamation, deception in marriage) resulting from marital misconduct.

Table 2. Correlation between Divorce Rate and Sexual Crimes - Divorce Applicants

Divorce Rate and Sexual Crimes	BETA	B	Error	R ²	R	sig
Male	0.84	0.69	0.08	0.71	0.84	0.001
Female	0.24	0.30	0.08	0.11	0.24	0.001

Based on Table 5, the significance level obtained for the correlation between the divorce rate and the commission of sexual crimes (illicit relationships, particularly in virtual spaces, adultery, false accusations or defamation, deception in marriage) is less than 0.05. Therefore, the research hypothesis is accepted with a significance level of five percent. Hence, with 95% confidence, it can be stated that there is a significant positive correlation between the divorce rate and the commission of sexual crimes. Since the obtained coefficients are positive, it indicates a direct impact of the commission of sexual crimes on the divorce rate, and this correlation is stronger in men than in women. Another hypothesis under investigation was whether there is a significant correlation between the divorce rate and the commission of financial crimes (non-payment of alimony, gambling, and fortune-telling) resulting from marital misconduct.

propose legal and psychological solutions to reduce the phenomenon of divorce.

The results of the research indicate that sexual and ethical crimes resulting from marital misconduct significantly impact divorce in Rasht County. Among these crimes, the following have been identified as the most influential factors in divorce: illicit relationships in virtual spaces, illicit relationships in the real world, and adultery. These findings align with the results of previous studies conducted by Tajbakhsh (2019), Malekshoar (2019), Mohammadi (2017), Sadeghi (2015), Kamranfar (2015), and Mazafari-Nia et al. (2017), where marital infidelity and illicit relationships (both in the real world and virtual spaces) are consistently identified as primary and fundamental factors contributing to divorce.

The results of the research indicate that financial crimes resulting from marital misconduct significantly impact divorce in Rasht County. The findings of the hypothesis testing show that among financial crimes, non-payment of alimony is recognized as the most influential factor in divorce. These results align with the findings of Sadeghi (2015), Dehghan Manshadi (2012), Omid (2021), Sadr al-Ashrafi (2012), and Firouzjaiyan et al. (2018),

Conclusion

The present study aimed to investigate the causes of divorce reported by divorce applicants and domain experts in the field of divorce in Rasht City, with a specific focus on the commission of crimes resulting from marital misconduct. The research also aimed to

where economic issues are consistently identified as one of the most significant causes of divorce.

One of the crucial responsibilities of a spouse in the family system is the payment of alimony, the necessity and quality of which have long been emphasized in civil and criminal law. In recent years, economic problems have led to various difficulties in marital relationships. On the other hand, the abandonment of alimony and economic factors have become contributing factors to the increasing divorce rate in the country. Due to the link between alimony abandonment and divorce and the adverse effects and consequences of divorce on family members and, subsequently, society, this phenomenon has emerged as a social crisis. Considering the numerous cases related to alimony claims in the family courts of Rasht, addressing the reasons for non-payment of alimony and resolving economic issues in society is among the foremost concerns of sociologists and criminologists. From the perspective of criminologists and sociologists, economic problems are considered one of the contributing factors to the divorce phenomenon. Economic difficulties and the inability of spouses to provide alimony are among the essential factors contributing to the occurrence of divorce. It seems that the main cause of economic problems is the increase in expenses relative to incomes. Additionally, for a legal analysis, economic prosperity and mismanagement in livelihoods also have a significant impact on the non-payment of alimony.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is extracted from the doctoral dissertation of the first author in the field of Criminal Law and Criminology at the Faculty of Law, Islamic Azad University, Lahijan Branch. In order to maintain the observance of ethical principles in this study, an attempt was made to collect information after obtaining the consent of the participants. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, the participants in the study.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی علل وقوع طلاق از سوی متقاضیان و خبرگان حوزه طلاق در شهر رشت: با تأکید بر ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین

حجت فلاح خواجکینی^۱، عاطفه لرجوری^۲، امیررضا محمودی^۳، وحید زارعی شریف^۴

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

۲. استادیار، گروه فقه و حقوق اسلامی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

۳. استادیار، گروه فقه و حقوق اسلامی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

۴. استادیار، گروه فقه و حقوق اسلامی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۵

بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۲۱

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۸

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

کلیدواژه‌ها:

جرائم،

حسن معاشرت،

سوء معاشرت،

طلاق،

شهرستان رشت

زمینه: طلاق یکی از مسائل اجتماعی است که در سال‌های اخیر روند افزایشی داشته و تأثیرات منفی بر روی خانواده، فرزندان و جامعه دارد. یکی از عوامل مؤثر بر وقوع طلاق، سوء معاشرت زوجین است که ممکن است منجر به ارتکاب جرائم ناشی از خشونت خانگی، تجاوز، خیانت و قتل شود. با وجود اینکه پژوهش‌های زیادی در مورد علل و پیامدهای طلاق در ایران انجام شده‌اند، اما تحقیقات کافی در مورد نقش سوء معاشرت زوجین در وقوع طلاق وجود ندارد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی علل طلاق از سوی متقاضیان ثبت طلاق و خبرگان حوزه طلاق در شهر رشت با تأکید بر ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین و ارائه راهکارهای حقوقی و روانشناختی جهت کاهش پدیده طلاق انجام شد.

روش: روش تحقیق حاضر توصیفی - همبستگی و با ماهیت کاربردی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی متقاضیان ثبت طلاق در شهر رشت بود که از میان آن‌ها ۲۰۰ نفر (۱۰۰ نفر مرد و ۱۰۰ نفر زن) با روش تصادفی ساده انتخاب شده که علل وقوع طلاق، بر اساس روایت خود آنان مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و همچنین خبرگان حوزه طلاق که به‌طور مستقیم و غیر مستقیم با این پدیده اجتماعی مرتبط هستند که شامل ۴۲ نفر (از گروه قضات دادگاه خانواده ۱۱ نفر، سردفتران طلاق ۱۱ نفر و مددکاران اجتماعی ۲۰ نفر) بودند. جهت گردآوری اطلاعات از روش میدانی و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد و در نهایت تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام و اسپیرمن در محیط نرم‌افزار SPSS²⁶ انجام گردید.

یافته‌ها: بر اساس نتایج تحلیل رگرسیونی، یافته‌ها نشان داد که بیشترین عامل‌های مؤثر جرم در وقوع طلاق مربوط به جرائم جنسی و اخلاقی به ویژه روابط نامشروع در فضای مجازی است ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: یافته‌های این مطالعه حاکی از این بود که سوء معاشرت زوجین می‌تواند منجر به رفتارهای خلاف قانون و جرم‌آمیز شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود که برای پیشگیری و کاهش طلاق در جامعه، باید به افزایش سطح آگاهی و مهارت‌های ارتباطی زوجین، تقویت رابطه عاطفی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مشترک، حمایت از خانواده‌های در معرض خطر و ارائه خدمات مشاوره‌ای و روان‌درمانی مناسب توجه شود.

استاد: فلاح خواجکینی، حجت؛ لرجوری، عاطفه؛ محمودی، امیررضا؛ و زارعی شریف، وحید (۱۴۰۳). بررسی علل وقوع طلاق از سوی متقاضیان و خبرگان حوزه طلاق در شهر رشت: با تأکید بر ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۹۴۷-۹۶۲.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.136.947](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.947)

© نویسنده‌گان.

✉ نویسنده مسئول: عاطفه لرجوری، استادیار، گروه فقه و حقوق اسلامی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران. رایانامه: A.lorkojuri110@yahoo.com

تلفن: ۰۹۱۱۲۳۲۵۳۴۲

مقدمه

خانواده از جمله محیط‌های اجتناب‌ناپذیر هر فردی شناخته می‌شود (امیدی، ۱۴۰۰). خانواده مهم‌ترین نهادی است که برای رفع نیازمندی‌های حیاتی انسان و بقای جامعه ضرورت تام دارد (سیرا و ویزمن، ۲۰۲۲). از هم‌گسیختگی کانون گرم خانواده به عنوان مقدس‌ترین نهاد اجتماعی، یکی از مسائل بسیار نگران‌کننده‌ی جامعه امروز است (کیوکلت گلیسر، ۲۰۱۸؛ دهقان منشادی، ۱۳۹۱؛ صادقی، ۱۳۹۳). طلاق یکی از انواع از هم‌گسیختگی نهاد خانواده است، کمتر عاملی مانند پدیده طلاق تار و پود حیات روانی اعضای خانواده را به هم نمی‌ریزد (اورسپرگ، ۲۰۱۹؛ فیروزجائیان و همکاران، ۱۳۹۷). با اینکه طلاق به حکم ضرورت برای اجتناب از مخاطراتی پذیرفته شده است ولی چون از عوامل گسیختگی و پاشیدگی کانون خانواده و زندگی زناشویی است به ناچار باید پیامدهای آسیب‌های اجتماعی آنرا انتظار داشت (تاجبخش، ۱۳۹۸؛ ملک‌شعار، ۱۳۹۸). یکی از مباحث مهم خانواده، مسئله «حسن معاشرت زوجین نسبت به یکدیگر» است که دوام و سلامت نظام خانواده در گرو تحقق و حاکمیت آن بر روابط همسری می‌باشد (مظفری‌نیا و همکاران، ۱۳۹۶). در دین اسلام در ضمن آیات و روایات، به گونه‌ای بسیار دقیق و ظریف و مطابق با عقل و رفتار، زوجین را سفارش به حسن معاشرت شده‌اند و خداوند متعال در قرآن کریم در آیه ۱۹ سوره نساء: «و عاشروهنَّ بِالْمَعْرُوفِ» زوجین را به حسن معاشرت توصیه نموده و حسن معاشرت را پایه و اساس استمرار زوجیت دانسته‌اند (محمدی، ۱۳۹۶). قانون مدنی در ماده ۱۱۰۳ زوجین را مکلف به حسن معاشرت نموده است و سوء معاشرت را از موارد عسر و حرج دانسته است. اساساً یکی از علت‌های اصلی طلاق در خانواده‌ها، ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین می‌باشد (چاکسن، ۲۰۲۲؛ سپریمو، ۲۰۲۰). تردیدی نیست که عوامل متعددی در طلاق دخالت دارند که یکی از عوامل عمده همین ارتکاب جرائم از ناحیه زوجین می‌باشد (پارکر و همکاران، ۲۰۲۲). سوء معاشرت‌های همچون عدم وفاداری، روابط سرد و خشک، عدم تفاهم، سوءظن بیماری، پرخاشگری و دیگر عوامل نیز در این امر دخیل می‌باشند، بنابراین طلاق سمبل و تجلی کشمکش‌ها، ناهنجاری‌ها و بزهکاری خانوادگی است که به جرات می‌توان بیان داشت جرم و طلاق دو پدیده پیوسته هستند (امانی، ۱۳۹۸). در جوامع امروزی به ویژه کشورمان با رشد سریع علم و صنعت و

به تبع آن افزایش مشکلات و هزینه‌های زندگی و پایین آمدن آستانه تحمل زوجین، بسیار مشاهده می‌شود که زن و شوهر به بد رفتاری با یکدیگر و خشونت در کردار و گفتار و سوء معاشرت متوسل می‌شوند (دیلی، ۲۰۱۹). در سال ۹۴، نسبت ازدواج به طلاق در کشور، ۴/۲ است. یعنی در برابر هر ۴/۲ ازدواج ثبت شده، یک طلاق به ثبت رسیده است. در حالی که این نسبت در گیلان ۳ است که نشانگر جدی بودن مساله است. گیلان، برای سومین سال متوالی، بعد از استان‌های تهران و البرز، همچنان از رتبه سوم برخوردار است. آمار رسمی طلاق در استان گیلان به ویژه در شهرستان رشت نشان دهنده افزایش این پدیده در سال‌های اخیر است. این شهر به دلیل افزایش سوء معاشرت زوجین به تبع آن با افزایش پدیده طلاق در سال‌های اخیر رو به رو است و با مطالعاتی که در این زمینه انجام شده سوء معاشرت بین زوجین سهم بیشتری در بروز این پدیده داشته است.

حقوق و تکالیفی که در روابط زوجین مطرح می‌گردد، به نوعی حسن معاشرت بین زوجین محسوب می‌شود و تخلف از انجام هر یک از آن تکالیف مطابق سوء معاشرت است (صفایی و امامی، ۱۴۰۱) سوء معاشرت عبارت است از هر رفتار یا گفتاری که از نظر اجتماعی توهین محسوب می‌شود، مانند ناسزاگویی، ایراد و ضرب، مشاجره و تحقیر یا اموری که با عشق و احترام به کانون خانواده و همدلی بین دو همسر منافات دارد، مانند بی‌اعتنایی به همسر و ترک خانواده، ناسزاگویی، مجادله، تحت فشار قرار دادن همدیگر، به اغتشاش کشیدن کانون خانوادگی ... از موارد صریح سوء معاشرت محسوب می‌گردد (کو و همکاران، ۲۰۲۲؛ سبارا، ۲۰۱۵؛ بایر، ۲۰۲۲؛ اوخارا و همکاران، ۲۰۱۹؛ گرجی، ۱۳۹۷) بنابراین هرگونه بد رفتاری در روابط زوجین اعم از اینکه از طرف زوج یا زوجه باشد و زندگی را برای زوجین غیر قابل تحمل نماید را سوء معاشرت می‌گویند (اجلان، ۲۰۲۲؛ سبارا و بورلی، ۲۰۱۹). علی‌رغم اهمیت بررسی تأثیر جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین بر وقوع طلاق، متأسفانه تحقیقات صورت گرفته کامل و جامع و متناسب با نیازهای روز نبوده و نمی‌توان بررسی‌های آن‌ها را به سایر حوزه‌ها به‌ویژه جرم‌شناسی تعمیم داد. با توجه به مطالب فوق‌الذکر، قبلاً در این زمینه مطالعاتی صورت گرفته است که می‌توان به برخی از آن‌ها اشاره کرد. روحانی مشهدی (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان معاشرت به معروف در روابط زوجین با تأکید بر فقه امامیه و حقوق ایران

به بررسی واژه معروف و شناخت مصادیق آن در فقه امامیه و شناخت وظایف و مسئولیت‌های زوجین در روابط با یکدیگر پرداخته است. امیدوی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای با عنوان تأثیر ارتکاب جرائم زوجین بر طلاق در دانشگاه آزاد واحد لاهیجان مورد نگارش قرار داده است. نتایج بیانگر این موضوع است که جرم ترک نفقه، سرقت، اعتیاد به مواد مخدر، مصرف مشروبات الکلی و ایراد ضرب و جرح در زمره جرائمی هستند که بیشترین طلاق در این پژوهش به این علت شکل گرفته است. در مطالعه‌ای دیگر سعیدی ابواسحاقی (۱۳۹۹)، با عنوان جلوه‌های معاشرت معروف در قرآن و حدیث به بررسی تأثیر جلوه‌های معاشرت معروف بر استحکام خانواده پرداخته است. ملک شعار (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر فضای مجازی در ارتکاب اعمال منافی عفت پرداخته است و یافته‌های پژوهش بیانگر این است که میزان تأثیرگذاری فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی در گرایش افراد به ارتکاب اعمال منافی عفت به ویژه در زندگی زناشویی، بیشتر است. این پژوهش قصد دارد تا به تفهیم عمیق‌تری از دلایل و عوامل مؤثر در وقوع طلاق در جامعه محلی بپردازد و نقش سوء معاشرت زوجین را بازشناسی کند. اهمیت این پژوهش در چند نکته مشخص می‌شود. ابتدا، این پژوهش به تبیین و تحلیل وضعیت موجود و قابلیت‌های جامعه محلی در مواجهه با مسائل طلاق می‌پردازد تا برنامه‌ها و راهکارهای متناسبی طراحی شود. همچنین، با تمرکز بر شناخت علل وقوع طلاق از دیدگاه متقاضیان و خبرگان حوزه، به فهم عمیق‌تری از این موضوع می‌انجامد و اطلاعات به دست آمده می‌تواند در ایجاد برنامه‌های پشتیبانی و پیشگیری مؤثر کمک کند. با تأکید بر ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین، پژوهش می‌تواند به شناخت عمیق‌تر از آثار منفی رفتارهای ناپسند در زندگی زناشویی کمک کند و این اطلاعات می‌توانند در اجرای قوانین و برنامه‌های حمایتی مورد استفاده قرار گیرند. همچنین، اطلاع‌رسانی نتایج پژوهش به جامعه محلی می‌تواند به ارتقاء آگاهی و افزایش توجه به این مسائل کمک کرده و این آگاهی می‌تواند به ایجاد فرهنگی مثبت و حاکمیت قوانین در جامعه کمک کند. با در نظر گرفتن اطلاعات به دست آمده، اجرای این پژوهش می‌تواند به بهبود شرایط زندگی زناشویی و کاهش نرخ طلاق در شهر رشت کمک کند. این پژوهش نه تنها به تقویت روابط زناشویی کمک می‌کند بلکه به ارتقاء فرآیندها و سیاست‌های پیشگیری نیز همراه خواهد بود.

در دهه‌های اخیر، پدیده طلاق به یکی از چالش‌های جدی در جوامع امروزی تبدیل شده است و تأثیرات گسترده‌ای بر زندگی اجتماعی و خانوادگی افراد داشته است (سابرا، ۲۰۲۲). شهر رشت به عنوان یکی از شهرهای مهم ایران با فرهنگ و جامعه‌ای متنوع، نیز به این چالش پاسخ می‌دهد. در این سیاق، پژوهش حاضر می‌کوشد به تحلیل عمیق‌تر این پدیده در این شهر پرداخته و به شناخت دقیق‌تر علل و عوامل مؤثر بر وقوع طلاق بپردازد. اهمیت این پژوهش در ارائه راهکارها و برنامه‌های کاربردی برای پیشگیری از وقوع طلاق و تقویت روابط زناشویی است. با توجه به اینکه سوء معاشرت زوجین به عنوان یکی از عوامل مؤثر در وقوع طلاق مطرح شده است، این پژوهش تلاش می‌کند تا نقش این جنبه را به دقت مورد بررسی قرار دهد. اطلاعات به دست آمده از این پژوهش ممکن است به سازمان‌ها و مسئولان مربوطه در ایجاد سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی و پیشگیری کمک کند و در نتیجه، به بهبود شرایط زندگی زناشویی و کاهش نرخ طلاق در این شهر کمک شایانی نماید (سابرا و بورلی، ۲۰۱۹). همچنین، برخورداری این پژوهش از رویکرد ترکیبی، با مشارکت همزمان متقاضیان ثبت طلاق و متخصصان حوزه طلاق، به دقت تحلیلی از علل وقوع طلاق در شهر رشت را ممکن می‌سازد. این ارتباط نوآورانه بین نقاط نظر افراد درگیر با این پدیده و دیدگاه‌های متخصصان، اطلاعات ارزشمندی را ارائه خواهد داد که در فرآیند تدوین راهکارها و سیاست‌های مؤثر تر برای مقابله با چالش‌های طلاق مورد استفاده قرار خواهد گرفت. این پژوهش به منظور درک عمیق‌تر از دلایل و عوامل وقوع طلاق در شهر رشت متمرکز است. اهمیت این تحقیق در تبیین وضعیت موجود و شناخت علل این پدیده از دیدگاه متقاضیان ثبت طلاق و متخصصان حوزه طلاق مستند شده است. هدف اصلی این پژوهش ارتقاء آگاهی جامعه در خصوص فرایند و عوامل مؤثر بر وقوع طلاق است. سؤال اصلی پژوهش در این راستا مطرح می‌شود: چه جرائمی ناشی از سوء معاشرت زوجین بر وقوع طلاق در شهرستان رشت براساس دیدگاه متقاضیان ثبت طلاق و متخصصان حوزه طلاق مؤثر است؟ این سؤال متمرکز بر تعیین نقش و اثر جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین در فرآیند طلاق و تداول اطلاعات بین جوامع محلی و مسئولان مربوط به این زمینه است.

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان: روش پژوهش حاضر توصیفی پیمایشی از نوع مقطعی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی متقاضیان ثبت طلاق در شهر رشت بود که از این میان (۱۰۰ نفر مرد و ۱۰۰ نفر زن) با روش تصادفی انتخاب شد و علل وقوع طلاق، بر اساس روایت خود آنان مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و خبرگان امر طلاق که به طور مستقیم و غیر مستقیم با این پدیده اجتماعی مرتبط هستند که شامل ۴۲ نفر بود (از گروه قضات دادگاه خانواده ۱۱ نفر، سردفتران طلاق ۱۱ نفر و مددکاران اجتماعی ۲۰ نفر) بودند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل درخواست طلاق به علت ارتکاب جرم از سوی یکی از زوجین بود که از طرق خوداظهاری توسط پژوهشگران کنترل شد، همچنین از دیگر ملاک‌های ورود تمایل به همکاری در پژوهش حاضر و تکمیل پرسشنامه بود. همچنین ملاک خروج ناقص بودن پاسخ‌ها در پرسشنامه‌ها بود. داده‌ها در دو بخش (خبرگان حوزه طلاق و متقاضیان ثبت طلاق) مورد بررسی قرار گرفت. به همین منظور ابتدا به بررسی آمار توصیفی (درصد فراوانی، میانگین، انحراف معیار و...) پرداخته و در ادامه به آزمون فرضیه‌های تحقیق از طریق آمار استنباطی به تفکیک نمونه آماری پرداخته شد.

ب) ابزار

ابزار اندازه‌گیری در این مطالعه، پرسشنامه محقق ساخته است. به عبارت دیگر، برای جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش، پرسشنامه‌ای که با توجه به بررسی منابع علمی و همچنین مصاحبه با وکلا، قضات و با توجه به چارچوب نظری و فرضیه‌های مطرح شده برای تنظیم و ایرادات پرسشنامه کمک گرفته شده است. این پرسشنامه دارای یک بخش عمومی و یک بخش اختصاصی با ۱۴ سؤال است. بخش عمومی در متقاضیان ثبت طلاق به مشخصات فردی (جنسیت، سن، تحصیلات، نوع شغل، طول مدت زندگی) مخاطب اشاره دارد و بخش عمومی در متخصصان حوزه طلاق به ویژگی‌های فردی مخاطب اعم از؛ جنسیت، سن، تحصیلات، نوع شغل، سابقه خدمت و محل خدمت تأکید دارد. بخش اختصاصی شامل ۱۴ سؤال به شرح زیر است:

از سؤال ۱ الی ۵ به ارتکاب جرائم جنسی و اخلاقی توسط زوجین تأکید دارد (روابط نامشروع، روابط نامشروع به ویژه در فضای مجازی، زنا، افتراء، قذف، تدلیس در ازدواج). از سؤال ۶ الی ۸ به ارتکاب جرائم مالی توسط زوجین اشاره دارد (عدم پرداخت نفقه، قمار بازی و بخت آزمایی، سرقت). از سؤال ۹ الی ۱۴ به ارتکاب جرائم خشونت آمیز توسط زوجین تأکید دارد (ضرب و جرح، مصرف مشروبات الکلی، اعتیاد و استعمال مواد مخدر، تهدید، توهین و سقط جنین). از مقیاس لیکرت پنج گزینه‌ای برای پاسخ سئوالات استفاده شده است. بدین صورت که در قبال هر گویه یک طیف پنج گزینه‌ای قرار داده شد که اعداد ۱ نشانگر کمترین ارزش و عدد ۵ نشانگر بیشترین ارزش بود. پایایی ابزار توسط ضریب آلفای کرونباخ به کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ محاسبه شد و مقدار ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۷۸ برآورد شد، لذا می‌توان پایایی پرسشنامه مذکور را خوب ارزیابی نمود.

یافته‌ها

مشارکت کنندگان در پژوهش حاضر شامل خبرگان موضوعی و متقاضیان طلاق بودند. در خبرگان موضوعی سن ۷/۱ درصد از پاسخ‌دهندگان ۲۶ تا ۳۴ سال، ۳۳/۳ درصد ۳۵-۴۴ سال، ۲۸/۵۷ درصد ۴۵ تا ۵۴ سال و ۳۰/۹۵ درصد ۵۵ سال به بالا است. همچنین از لحاظ جنسیت ۳۸/۰۹ درصد از پاسخ‌دهندگان زن و ۶۱/۹۰ درصد مرد بودند. همچنین از لحاظ تحصیلات ۳۵/۷۱ درصد از پاسخ‌دهندگان لیسانس و ۶۴/۲۸ درصد فوق لیسانس و بالاتر بودند. متقاضیان طلاق گروه دیگری از شرکت کنندگان بود که از لحاظ سن ۳۶/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان کمتر از ۲۵ سال، ۴۱ درصد ۲۶ تا ۳۴ سال، ۱۶/۵ درصد ۳۵-۴۴ سال، ۲ درصد ۴۵ تا ۵۴ سال و ۴ درصد ۵۵ سال به بالا بودند. از لحاظ جنسیت ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان زن و ۵۰ درصد مرد بودند. از لحاظ نوع طلاق ۴۶/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان درخواست زوجه، ۳۹ درصد از پاسخ‌دهندگان توافقی، ۱۴/۵ درصد درخواست زوج بوده است.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
ارتکاب جرائم	۲۲/۸۱	۳/۴۹	۰/۱۲۵	۰/۹۵۶
جرائم اخلاقی و جنسی	۴۲/۵۰	۸/۸۸	۰/۴۰۹	۱/۲۲۵
جرائم مالی	۲۸/۳۱	۶/۱۱	۰/۱۲۵	۰/۱۳۵
جرائم خشونت‌آمیز	۲۲/۸۱	۳/۴۹	۰/۱۲۵	۰/۹۵۶
نرخ طلاق	۴۲/۹۵	۵/۹۱	۰/۱۲۵	۰/۴۰۹

برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد که بر اساس یافته‌ها همه متغیرها دارای ضریب معناداری بالای ۰/۰۵ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که داده‌ها از توزیع نرمال برخوردارند بنابراین می‌توان از آزمون همبستگی پیرسون استفاده کرد. یکی از

مفروضاتی که مورد بررسی قرار گرفت این بود که بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم جنسی (روابط نامشروع، روابط نامشروع بویژه در فضای مجازی، زنا، افترا یا قذف، تدلیس در ازدواج) ناشی از سوء معاشرت زوجین رابطه معنادار از نوع همسو وجود دارد.

جدول ۲. همبستگی بین نرخ طلاق و جرائم جنسی و اخلاقی - متخصصان امر (خبرگان حوزه طلاق)

نرخ طلاق و جرائم جنسی	BETA	ضریب B	خطای استاندارد	R _۲	R	سطح معنی‌داری
قضات دادگاه	۰/۸۴	۰/۵۴	۰/۱۰	۰/۷۱	۰/۸۴	۰/۰۱
سردفتران طلاق	۰/۶۴	۰/۷۳	۰/۲۹	۰/۴۰	۰/۶۴	۰/۰۳
مددکاران اجتماعی	۰/۳۲	۰/۳۵	۰/۲۵	۰/۱۰	۰/۳۲	۰/۰۴

بر پایه جدول ۲ سطح معناداری بدست آمده برای نرخ طلاق و ارتکاب جرائم جنسی (روابط نامشروع، روابط نامشروع بویژه در فضای مجازی، زنا، افترا یا قذف، تدلیس در ازدواج) کوچک‌تر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه پژوهش با خطای پنج صدم پذیرفته می‌شود. از این رو با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم جنسی همبستگی از نوع همسو وجود دارد و چون ضرایب بدست آمده مثبت است، پس ارتکاب

جرائم جنسی تأثیر مستقیمی بر نرخ طلاق دارد و این همبستگی در قضات دادگاه قوی‌تر از سردفتران طلاق و مددکاران اجتماعی است ($R=0/84$). مفروضه دیگری که مورد بررسی قرار گرفت این بود که بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم مالی (عدم پرداخت نفقه، قمار بازی و بخت آزمایی، سرقت) ناشی از سوء معاشرت زوجین رابطه معنادار از نوع همسو وجود دارد که یافته‌های آن در جدول ۳ خلاصه شده است.

جدول ۳. همبستگی بین نرخ طلاق و جرائم مالی - متخصصان امر (خبرگان حوزه طلاق)

نرخ طلاق و جرائم مالی	BETA	ضریب B	خطای استاندارد	R _۲	R	سطح معنی‌داری
قضات دادگاه	۰/۷۸	۰/۷۷	۰/۱۹	۰/۶۱	۰/۷۸	۰/۰۰
سردفتران طلاق	۰/۷۲	۰/۴۳	۰/۱۳	۰/۵۲	۰/۷۲	۰/۰۱
مددکاران اجتماعی	۰/۸۱	۰/۶۱	۰/۱۰	۰/۶۶	۰/۸۱	۰/۰۰

بر پایه جدول ۳ سطح معناداری بدست آمده برای نرخ طلاق و ارتکاب جرائم مالی (عدم پرداخت نفقه، قمار بازی و بخت آزمایی، سرقت) کوچک‌تر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه پژوهش با خطای پنج صدم پذیرفته می‌شود. از این رو با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم مالی همبستگی از نوع همسو وجود دارد و چون ضرایب

بدست آمده مثبت است. از دیگر مفروضاتی که مورد بررسی قرار گرفت آن بود که بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم خشونت‌آمیز (ضرب و جرح، مصرف مشروبات الکلی، اعتیاد و استعمال مواد مخدر، تهدید، توهین و سقط جنین) ناشی از سوء معاشرت زوجین رابطه معنادار از نوع همسو وجود دارد که نتایج آن در جدول ۴ خلاصه شده است.

جدول ۴. همبستگی بین نرخ طلاق و جرائم خشونت آمیز - متخصصان امر (خبرگان حوزه طلاق)

نرخ طلاق و جرائم خشونت آمیز	BETA	ضریب B	خطای استاندارد	R ²	R	سطح معنی داری
قضات دادگاه	۰/۷۷	۰/۷۱	۰/۱۸	۰/۶۰	۰/۷۷	۰/۰۰
سردفتران طلاق	۰/۶۷	۰/۴۹	۰/۱۷	۰/۴۵	۰/۶۷	۰/۰۲
مددکاران اجتماعی	۰/۳۷	۰/۳۶	۰/۲۱	۰/۱۴	۰/۳۷	۰/۰۱

بر پایه جدول ۴ سطح معناداری بدست آمده برای نرخ طلاق و ارتکاب جرائم خشونت آمیز (ضرب و جرح، مصرف مشروبات الکلی، اعتیاد و استعمال مواد مخدر، تهدید، توهین و سقط جنین) کوچک تر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه پژوهش با خطای پنج صدم پذیرفته می شود. از این رو با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم خشونت آمیز همبستگی از نوع همسو وجود دارد؛ و چون ضرایب بدست آمده مثبت است پس ارتکاب جرائم خشونت آمیز تأثیر مستقیمی بر نرخ طلاق دارد.

سه مفروضه بعدی که مطرح می شوند میان متقاضیان ثبت طلاق مورد بررسی قرار گرفته است. یکی از مفروضات این بود که بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم جنسی (روابط نامشروع، روابط نامشروع بویژه در فضای مجازی، زنا، افترا یا قذف، تدلیس در ازدواج) ناشی از سوء معاشرت زوجین رابطه معنادار از نوع همسو وجود دارد.

جدول ۵. همبستگی بین نرخ طلاق و جرائم جنسی متقاضیان ثبت طلاق

نرخ طلاق و جرائم جنسی	BETA	ضریب B	خطای استاندارد	R ²	R	سطح معنی داری
مرد	۰/۸۴	۰/۶۹	۰/۰۸	۰/۷۱	۰/۸۴	۰/۰۰
زن	۰/۳۴	۰/۳۰	۰/۰۸	۰/۱۱	۰/۳۴	۰/۰۱

بر پایه جدول ۵ سطح معناداری بدست آمده برای نرخ طلاق و ارتکاب جرائم جنسی (روابط نامشروع، روابط نامشروع بویژه در فضای مجازی، زنا، افترا یا قذف، تدلیس در ازدواج) کوچک تر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه پژوهش با خطای پنج صدم پذیرفته می شود. از این رو با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم جنسی همبستگی وجود دارد و چون ضرایب بدست آمده مثبت است پس ارتکاب جرائم جنسی

تأثیر مستقیمی بر نرخ طلاق دارد و این همبستگی در مردان قوی تر از زنان است. مفروضه دیگری که مورد بررسی قرار گرفته است این بود که بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم مالی (عدم پرداخت نفقه، قمار بازی و بخت آزمایی، سرقت) ناشی از سوء معاشرت زوجین رابطه معنادار از نوع همسو وجود دارد.

جدول ۶. همبستگی بین نرخ طلاق و جرائم مالی متقاضیان ثبت طلاق

نرخ طلاق و جرائم مالی	BETA	ضریب B	خطای استاندارد	R ²	R	سطح معنی داری
مرد	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۰۶	۰/۶۸	۰/۸۴	۰/۰۰
زن	۰/۷۹	۰/۶۳	۰/۰۷	۰/۶۳	۰/۷۹	۰/۰۰

بر پایه جدول ۶ سطح معناداری بدست آمده برای نرخ طلاق و ارتکاب جرائم مالی (عدم پرداخت نفقه، قمار بازی و بخت آزمایی، سرقت) کوچک تر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه پژوهش با خطای پنج صدم پذیرفته می شود. از این رو با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم مالی همبستگی وجود دارد و چون ضرایب بدست آمده مثبت است پس ارتکاب جرائم مالی تأثیر مستقیمی بر نرخ طلاق دارد و این

همبستگی در مردان قوی تر از زنان است ($R=0/84$). در نهایت مفروضه دیگری که مورد بررسی قرار گرفت این بود که بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم خشونت آمیز (ضرب و جرح، مصرف مشروبات الکلی، اعتیاد و استعمال مواد مخدر، تهدید، توهین و سقط جنین) ناشی از سوء معاشرت زوجین رابطه معنادار از نوع همسو وجود دارد. نتیجه این بررسی در جدول ۷ خلاصه شده است.

جدول ۷. همبستگی بین نرخ طلاق و جرائم خشونت آمیز متقاضیان ثبت طلاق

نرخ طلاق و جرائم خشونت آمیز	BETA	ضریب B	خطای استاندارد	R ²	R	سطح معنی داری
مرد	۰/۷۷	۰/۸۵	۰/۰۶	۰/۶۰	۰/۷۷	۰/۰۰
زن	۰/۳۶	۰/۳۸	۰/۱۷	۰/۱۳	۰/۳۶	۰/۰۰

بر پایه جدول ۷ سطح معناداری بدست آمده برای نرخ طلاق و ارتکاب جرائم خشونت آمیز (ضرب و جرح، مصرف مشروبات الکلی، اعتیاد و استعمال مواد مخدر، تهدید، توهین و سقط جنین) کوچک تر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه پژوهش با خطای پنج صدم پذیرفته می شود. از این رو با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت بین نرخ طلاق و ارتکاب جرائم خشونت آمیز همبستگی وجود دارد و چون ضرایب بدست آمده مثبت است پس ارتکاب جرائم خشونت آمیز تأثیر مستقیمی بر نرخ طلاق دارد و این همبستگی در مردان از زنان قوی تر است ($R=0.77$).

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی علل طلاق از سوی متقاضیان ثبت طلاق و خبرگان حوزه طلاق در شهر رشت با تأکید بر ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین و ارائه راهکارهای حقوقی و روانشناختی جهت کاهش پدیده طلاق انجام شد.

نتایج پژوهش بیانگر آن است که جرائم جنسی و اخلاقی ناشی از سوء معاشرت زوجین در شهرستان رشت، تا حد زیادی بر روی طلاق تأثیر گذار است. همچنین نتایج نشان می دهد از بین جرائم جنسی و اخلاقی؛ موارد زیر به عنوان مهم ترین عوامل مؤثر بر طلاق شناخته شده اند: روابط نامشروع در فضای مجازی، روابط نامشروع در فضای حقیقی و زنا. یافته های این فرضیه با یافته های تاج بخش (۱۳۹۸)، ملک شعار (۱۳۹۸)، محمدی (۱۳۹۶) صادقی (۱۳۹۳)، کامران فر (۱۳۹۳) و مظفری نیا و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد. در تمامی این تحقیقات انجام شده خیانت زوجین و روابط نامشروع (اعم از فضای حقیقی و فضای مجازی) به عنوان یکی از عوامل اصلی و اساسی طلاق ذکر شده است.

یکی از متداول ترین پرچالش ترین و از مسائل بسیار مهمی که امروزه در عرصه علم و فناوری نوین دنیا مطرح است، جرائم ارتكابی در فضای مجازی به ویژه جرائم روابط نامشروع و خیانت زناشویی است. ظهور تکنولوژی های نوین ارتباطی در عصر حاضر به همراه تحولاتی که در

فضای مجازی و بروز پدیده های نوظهوری چون اینترنت، ماهواره، رسانه های جمعی و شبکه های اجتماعی مجازی، شاهد پیدایش رقبای جدی در کنار خانواده در امر جامعه پذیری افراد هستیم. از میان رسانه های متنوع و نوین می توان از شبکه های اجتماعی مجازی تحت موبایل به عنوان یکی از پرمخاطب ترین رسانه ها در سراسر دنیا یاد کرد که به ویژه با رشد فناوری تلفن های همراه هوشمند و تسهیل دسترسی افراد به این شبکه ها ضریب نفوذ اعضای آن به سرعت در حال افزایش است. در اکثر اختلافات زناشویی که به مراکز مشاوره آورده می شود، موضوع اصلی مورد بحث، و شبکه های اجتماعی هستند و خیانت هایی است که زوجین در این فضا نسبت به یکدیگر مرتکب می شوند. در بررسی های صورت گرفته مشخص شد که گذراندن زمان در شبکه های اجتماعی باعث تخریب زندگی زناشویی و همچنین بروز از هم گسیختگی بنیان خانواده می شود.

تا مدت ها پیش روابط نامشروع در فضای حقیقی و یا با برخورد و عکس العمل های فیزیکی ارتکاب می یافت اما امروزه با گسترش شبکه های اجتماعی این گونه جرائم با ابعاد گسترده تری در دنیای فضای مجازی راه پیدا کرده است، به طوری که امروزه پرونده های متعددی در دادگاه های خانواده را به خود اختصاص داده است. یکی از مهم ترین آسیب های فضای مجازی بر فرد و جامعه از بین رفتن مبانی و اصول اخلاقی و نظام خانواده و انبوه از هم گسیختگی بنیان خانواده است که خسارت جبران ناپذیری به نظام اقتصادی، سیاسی و فرهنگی جامعه وارد می آورد. امروزه فضای مجازی به علت تسهیل در ایجاد روابط عاشقانه و دوستانه غیر اخلاقی بسیار مورد توجه جامعه شناسان و جرم شناسان قرار گرفته است تا جایی که بستر گسترش روابط نامشروع و سوء معاشرت در روابط زوجین را فراهم کرده است. بنابراین با همه گیر شدن استفاده از شبکه های اجتماعی و فضای مجازی بدیهی است ارتکاب جرم نیز در آن و از طریق آن، روز افزون خواهد شد یکی از معضلات این روزها که بنیان خانواده ها را سخت تهدید می کند رابطه نامشروع و خیانت از طریق شبکه های اجتماعی است. به نظر می رسد این شبکه ها خیانت را برای مستفدین تسهیل کرده است.

یکی دیگر از موضوعاتی که در حوزه شبکه‌های اجتماعی مطرح می‌گردد، سست شدن بنیان خانواده و افزایش طلاق در سطح جامعه است. با ورود تکنولوژی‌های ارتباطی جدید بر حیات اجتماعی معاصر، شاهد تغییر سبک زندگی زوجین و خانواده‌ها و نحوه ارتباطات بین دو جنس و دگرذیسی صمیمیت بین آنها می‌شود. رفتارها و روابط فرازناشویی با به اصطلاح «خیانت»، نوعی درگیری جنسی - عاطفی یا عاطفی - جنسی با فردی غیر از همسر است که از او پنهان می‌شود و یکی از دلایل رایج برای پایان دادن به ازدواج زوجین است. در عین حال، یکی از عوامل اصلی و سوء معاشرت و سوء رفتار زوجین و ایجاد کننده تعارضات زناشویی و میل به طلاق در زوجین، روابط فرازناشویی در فضای مجازی است. به عبارت دیگر روابط فرازناشویی در فضای مجازی باعث افزایش آمار طلاق و خیانت در بین زوجین می‌گردد. روابط خارج ازدواج و خیانت مخرب‌ترین رفتار در یک ارتباط است که نه تنها صدمات غیر قابل جبرانی به طرفین وارد می‌کند بلکه اعتماد و اطمینان کسی که مورد خیانت واقع شده است را نیز نسبت به افراد دیگر از بین خواهد برد. رابطه نامشروع و عدم وفاداری ممکن است نشانه ای از یک رابطه مشکل دار بوده و علتی برای طلاق باشد. پی بردن به خیانت همسر نه تنها احتمال طلاق را افزایش می‌دهد، بلکه موجب بروز افسردگی و اضطراب در فرد شده و کانون گرم خانواده را بیشتر تخریب می‌کند.

در مجموع و به عنوان نتیجه می‌توان گفت بین رابطه نامشروع به ویژه در فضای مجازی و گرایش زوجین به طلاق رابطه معناداری وجود دارد و امروزه طلاق گرفتن به دلیل روابط نامشروع در فضای مجازی، یکی از بیشترین علت‌های طلاق را در دادگستری شهرستان رشت - براساس پیمایش حاصل از متصدیان امر و متقاضیان ثبت طلاق - را به خود اختصاص داده است.

نتایج پژوهش بیانگر آن است که جرائم مالی ناشی از سوء معاشرت زوجین در شهرستان رشت، تا حد زیادی بر روی طلاق تأثیرگذار است. همچنین نتایج آزمون این فرضیه نشان می‌دهد از بین جرائم مالی؛ عدم پرداخت نفقه به عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر طلاق شناخته شده است. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های صادقی (۱۳۹۳)، دهقان منشادی (۱۳۹۱)، امیدی (۱۴۰۰)، صدر الاشرافی (۱۳۹۱) و فیروزو جانیان و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی دارد. در تمام این تحقیقات انجام شده مسائل اقتصادی از مهم‌ترین علل طلاق شناخته شده اند.

یکی از وظایف مهم زوج در نظام خانوادگی پرداخت نفقه زوجه است که ضرورت و کیفیت آن در قانون مدنی و کیفری از دیرباز مورد توجه قرار گرفته است. موضوعی که در سال‌های اخیر به جهت ایجاد مشکلات اقتصادی منجر به بروز مشکلات متعددی در روابط بین زوجین شده است. از سوی دیگر ترک انفاق و عامل اقتصادی یکی از عوامل فزاینده نرخ طلاق در کشور شده است. به دلیل ارتباطی که بین ترک نفقه و طلاق وجود دارد و آثار و پیامدهای نامطلوب طلاق در افراد خانواده و به دنبال آن در جامعه این پدیده به صورت یک بحران اجتماعی درآمده است. با عنایت به پرونده‌های زیادی که در دادگاه‌های خانواده شهرستان رشت مربوط به دادخواست‌های مطالبه نفقه زوجه است، ضرورت پرداخت علل عدم پرداخت نفقه زوجه و رفع مشکلات اقتصادی در جامعه از مهم‌ترین دغدغه جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان است. به عبارت دیگر از منظر جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان یکی از عوامل فزاینده پدیده طلاق مشکلات اقتصادی است. مشکلات اقتصادی و عدم توانایی زوج در تأمین نفقه زوجه از جمله عوامل مهم وقوع پدیده طلاق است. به نظر می‌رسد علت اصلی بروز مشکلات اقتصادی زیاد شدن هزینه‌ها نسبت به درآمدها باشد. علاوه بر آن برای تحلیل حقوقی موضوع رونق اقتصادی و سوء تدبیر در معیشت در عدم پرداخت نفقه نیز تأثیرگذار است.

طلاق، انحلال خانواده و زندگی زناشویی صرفاً یک رخداد آنی نیست؛ بلکه یک فرآیند طولانی مدت و چند عاملی است. تردیدی نیست که عوامل متعددی در طلاق دخالت دارند که یکی از عوامل عمده؛ ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت از ناحیه زوجین است. به عبارت دیگر در واقع وقوع طلاق عوامل مختلفی نقش دارد که یکی از اساسی‌ترین علت‌ها، وقوع جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین است.

سوء معاشرت در روابط زوجین به هر نوع رفتاری گفته می‌شود که می‌تواند، ادامه زندگی مشترک را برای زوجین غیر قابل تحمل و بادشواری روبرو سازد و دوام زندگی را با خطر مواجه ساخته و ورود خسارت مادی و معنوی از آثار آن است. این رفتارها گاهی عناوین مجرمانه داشته و گاهی فاقد عنوان جرم دارد. اصل بر حسن معاشرت در روابط زوجین بوده که بر این اساس زوجین مکلفند در زندگی زناشویی روابط حسنه‌ای با یکدیگر داشته باشند که در غیر این صورت با اثبات عسر و حرج می‌توانند از همدیگر طلاق بگیرند.

علاوه بر آن، در جرم‌شناسی، این نکته حائز اهمیت است که هیچگاه نمی‌توان به طور قاطع اذعان داشت، که پدیده‌های اجتماعی (مانند طلاق) نتیجه جرمی یک یا چند عامل خاص باشد. البته این امر مانع از آن نیست که بتوان به وجود بعضی از این عوامل که نقش مؤثرتری در تقویت پدیده اجتماعی دارد پی برد. کیفیت و کمیت هر یک از عوامل از جامعه به جامعه دیگر متفاوت خواهد بود. در بررسی یک پدیده، نگرش مشاهده گر و محقق مهم است. هر محقق از زاویه دید خود به پدیده‌ها می‌نگرد. بر این اساس عوامل و زمینه‌های جرم‌شناسی که در مورد طلاق ذکر شد، ممکن است از دیدگاه یک جامعه‌شناس یا روان‌شناس چندان مهم و کارساز نباشد اما از زاویه نگرش یک جرم‌شناس علت‌العلل پدیده طلاق باشد. در جمع بندی می‌توان اذعان داشت ارتکاب جرائم ناشی از سوء معاشرت زوجین در خلال زندگی زناشویی می‌تواند ارتباطی مستقیم بر طلاق زوجین در شهرستان رشت دارد، که این شواهد از طریق اطلاعات بدست آمده، به اثبات رسیده است.

فضای مجازی نسبت به فضای حقیقی در افزایش جرائم مربوط به اعمال منفی عفت تأثیر زیادی دارد؛ چرا که برخلاف محدودیت‌های موجود در فضای حقیقی، فضای مجازی با توجه به ویژگی‌های خاص خود از قبیل؛ امکان ناشناخته ماندن هویت کاربر، آزادی و سهولت دسترسی به اطلاعات در زمینه‌های مختلف، عدم نظارت دقیق و مؤثر بر محیط آن و ... زمینه و بستری را برای افراد سود جو و بزهکار فراهم می‌آورد که از این فضا در جهت دستیابی به منافع و ارضای غرایز خویش بهره برند. بنابراین مطالعه و دقت در زمینه شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به موفقیت هر چه بیشتر زندگی‌های زناشویی در سطح جامعه کمک کند، لذا پیشنهاد می‌گردد اولین گام جهت ایجاد یک برنامه پیشگیری کننده، شناسایی تهدیدها فضای مجازی برای خانواده‌ها است. به عبارت دیگر، اتخاذ هر نوع اقدام جرم‌شناختی در راستای پیشگیری از جرائم روابط نامشروع در فضای مجازی، بررسی عوامل موجد جرم است، که اقدامات بعدی پیشگیری کننده نیز بر این اساس بایستی استوار گردد. زندگی دیجیتال بخش جدایی ناپذیر دنیای کنونی را شکل می‌دهد از این رو با استناد به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود؛ تجهیز کاربران به داشتن دانش و مهارت استفاده از ابزارهای فضای مجازی به شدت احساس می‌شود، چرا که تقویت سواد

رسانه‌ای کاربران باعث می‌شود که در هنگام مواجهه با فناوری‌های جدید مهارت استفاده از آن را داشته و کمتر دچار آسیب قرار گیرند. به عبارت دیگر یکی از تدابیر پیشگیرانه جامعه‌مدار از بروز تبعات نامطلوب یک ابداع جدید، استفاده از ابزارهایی در جهت نهادینه کردن کاربری صحیح و مشروع از آن است. در این راستا، فضای مجازی به عنوان دستاورد بشری همواره آثاری اعم از مثبت و منفی در جامعه به وجود آورده است که به دنبال آن سیاست‌گذاران جنایی کشورها به دنبال ارایه تدابیر لازم جهت تبدیل استفاده‌های نامشروع از این فضا به کاربری‌های مفید و مطابق با اهداف اساسی و ابتدایی این نوآوری بوده اند. نبود قوانین و مقررات مناسب بازدارنده یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار در وقوع جرائم فضای مجازی است و بر این اساس پیشنهاد می‌شود که مسئولان و نهادهای مربوطه در مبارزه از وقوع جرم در فضای مجازی تا حد امکان و قوانین و مقررات به روز و اثربخشی را تدوین نمایند. جرم‌انگاری و تعیین واکنش‌های تأدیبی و کیفری متناسب با جرائم فضای مجازی نه تنها مجرمین و محکومان را با اعمال اقدامات تریبی و ترذیبی از ارتکاب مجدد این جرائم باز می‌دارد، بلکه صرف جرم محسوب گردیدن یک اقدام و پیش بینی واکنش متناسب در مقابل آن، خود می‌تواند عاملی مؤثر در پیشگیری و در منصرف نمودن افراد مستعد به ارتکاب جرم باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی در دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی است.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران این تحقیق و مشارکت‌کنندگان که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

References

امانی، زکیه، زهراکار، کیانوش، کیامنش، علیرضا. (۱۳۹۸). شناسایی پیامدهای طلاق والدین بر فرزندان، مطالعه کیفی. فرهنگ تریبیتی زنان و خانواده، ۱۴ (۴۷)، ۸۷-۶۹.

<https://www.id.ir/paper/262302/fa>

امیدی، فرزاد. (۱۴۰۰). تأثیر ارتکاب جرائم زوجین بر طلاق (شهرستان لاهیجان-۱۳۹۸)، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم شناسی: دانشگاه آزاد واحد لاهیجان.

تاج بخش، غلامرضا. (۱۳۹۸). عوامل فردی مؤثر بر وقوع طلاق در شهرستان بروجرد. فصلنامه جمعیت، ۲۳ (۱۰۷)، ۱۲-۱.

<https://ensani.r/fa/article/432237>

روحانی مشهدی، محمد حسن. (۱۴۰۰). معاشرت به معروف در روابط زوجین با تأکید بر فقه امامیه و حقوق ایران، پایان نامه ای در مقطع ارشد رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

سعیدی ابواسحاقی، بتول. (۱۳۹۹). جلوه‌های معاشرت معروف در قرآن و حدیث و تأثیر آن بر استحکام خانواده، پایان نامه ای مقطع کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه پیام نور مرکز آران و بیدگل.

صادقی، حسین. (۱۳۹۳). تأثیر بزهکاری زوجین بر طلاق در شهرستان لردگان، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات شهر کرد.

فیرزو جانیان، علی اصغر و همکاران. (۱۳۹۷). فراتحلیل مطالعات انجام شده در حوزه طلاق ایران، نشریه مطالعات زن و خانواده، ۶ (۲)، ۱۸-۷.

<https://www.id.ir/paper/238438/fa>

گرچی، ابوالقاسم و همکاران (۱۳۹۷). بررسی تطبیقی حقوق خانواده، تهران: نشر سمت.

محمدی، مصطفی. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر میزان طلاق، مطالعات عملیات روانی، ۴۷.

<https://www.oormags.ir/view/fa/articlepage/1390123>

مظفری نیا، سهراب و همکاران. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین سبک زندگی متأثر از فضای مجازی و طلاق عاطفی در شهر ایلام. نشریه علمی ترویجی فرهنگ ایلام، ۱۸، ۵۷.

<https://ensani.r/fa/article/379459>

ملک شعار، مرضیه (۱۳۹۸). تأثیر فضای مجازی در ارتکاب اعمال منافی عفت، فصلنامه علمی پژوهشی تعالی حقوق. ۶، ۲۵-۱۵.

<https://www.oi.org/10.22034/thdad.2020.241877>

Ajlan A. A. (2022). Divorce and Domestic Violence among Syrian Refugees in Germany. *Journal of interpersonal violence*, 37(11-12), NP9784–NP9810.

<https://doi.org/10.1177/0886260520985488>

Amani, Z., Zahrakar, K., & Kyamanesh, A. (2018). Identifying the consequences of parents' divorce on children, a qualitative study. *Cultural education of women and family*, 14 (47), 87-69. (Persian). <https://www.sid.ir/paper/262302/fa>

Auersperg, F., Vlasak, T., Ponocny, I., & Barth, A. (2019). Long-term effects of parental divorce on mental health - A meta-analysis. *Journal of psychiatric research*, 119, 107–115. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2019.09.011>

Bayer E. M. (2022). Divide and connect: divorce by mutual consent, keeping in touch by desideratum. *Comptes rendus biologies*, 345(2), 7–14. <https://doi.org/10.5802/crbiol.79>

Çaksen H. (2022). The effects of parental divorce on children. *Psychiatrike = Psychiatriki*, 33(1), 81–82. <https://doi.org/10.22365/jpsych.2021.040>

Cao, H., Fine, M. A., & Zhou, N. (2022). The Divorce Process and Child Adaptation Trajectory Typology (DPCATT) Model: The Shaping Role of Predivorce and Postdivorce Interparental Conflict. *Clinical child and family psychology review*, 25(3), 500–528. <https://doi.org/10.1007/s10567-022-00379-3>

Daily J. A. (2019). Divorce among Physicians and Medical Trainees. *Journal of the American College of Cardiology*, 73(4), 521–524. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2018.12.016>

Firzo Jaian, A. (2017). Meta-analysis of studies conducted in the field of divorce in Iran, *Journal of Women and Family Studies*, 6(2), 7-18. (Persian). <https://www.sid.ir/paper/238438/fa>

Gurji, A. (2017). Comparative study of family law, Tehran: Somit Publishing House. (Persian).

Kiecolt-Glaser J. K. (2018). Marriage, divorce, and the immune system. *The American psychologist*, 73(9), 1098–1108. <https://doi.org/10.1037/amp0000388>

Malek Shaar, M. (2018). The effect of virtual space in committing acts against chastity, the scientific research quarterly of Taalah Law. 6, 15-25. (Persian). <https://www.doi.org/10.22034/thdad.2020.241877>

Mohammadi, M. (2016). Investigating the impact of social networks and virtual space on the rate of divorce, *psychological operation studies*, 47. (Persian).

- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1390123>
- Mozaffarinia, S. (2016). Investigating the relationship between lifestyle influenced by cyber space and emotional divorce in Ilam city. *Elam Culture Extension Scientific Journal*, 18, 57. (Persian). <https://ensani.ir/fa/article/379459>
- O'Hara, K. L., Sandler, I. N., Wolchik, S. A., Tein, J. Y., & Rhodes, C. A. (2019). Parenting time, parenting quality, interparental conflict, and mental health problems of children in high-conflict divorce. *Journal of family psychology: JFP: journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)*, 33(6), 690–703. <https://doi.org/10.1037/fam0000556>
- Omid, F. (2021). the effect of spouses committing crimes on divorce (Lahijan city, 2018), thesis for receiving a master's degree, field of criminal law and criminology: Lahijan Azad University. (Persian).
- Parker, G., Durante, K. M., Hill, S. E., & Haselton, M. G. (2022). Why women choose divorce: An evolutionary perspective. *Current opinion in psychology*, 43, 300–306. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.07.020>
- Rouhani Mashhad, MH. (2021). socializing famously in married relationships with an emphasis on Imamiyyah jurisprudence and Iranian law, a master's thesis in the field of jurisprudence and fundamentals of Islamic law, Tehran: Allameh Tabatabai University. (Persian)
- Sadeghi, H. (2013). The effect of marital delinquency on divorce in Lordegan city, Thesis for receiving a master's degree in criminal law and criminology, Shahrekord Azad University of Science and Research. (Persian).
- Saidi Abu Ishaghi, B. (2019). Manifestations of famous socializing in the Quran and Hadith and its effect on family strength, master's thesis in the field of theology and Islamic studies, Payam Noor University, center of Aran and Bidgol. (Persian).
- Sbarra D. A. (2015). Divorce and health: current trends and future directions. *Psychosomatic medicine*, 77(3), 227–236. <https://doi.org/10.1097/PSY.000000000000168>
- Sbarra, D. A., & Borelli, J. L. (2019). Attachment reorganization following divorce: normative processes and individual differences. *Current opinion in psychology*, 25, 71–75. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.03.008>
- Sbarra, D. A., & Whisman, M. A. (2022). Divorce, health, and socioeconomic status: An agenda for psychological science. *Current opinion in psychology*, 43, 75–78. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.06.007>
- Spremo M. (2020). Children and Divorce. *Psychiatria Danubina*, 32(Suppl 3), 353–359.
- Taj Bakhsh, Gh. (2018). Individual factors affecting the occurrence of divorce in Borujerd city. *Population Quarterly*, 23(107), 1–12. (Persian). <https://ensani.ir/fa/article/432237>